

Dřeviny rostoucí mimo les

Jak je chránit a co dělat, když je nutné kácet

Informační list pro samosprávu a státní správu – stav po novele zákona z 1. 12. 2009

Co se dozvíte v tomto listu?

1. Význam stromů pro kvalitu života
2. Stromy a úřední praxe
3. Když se kácí, je třeba i sázet
4. Aleje v krajině
5. Informování a zapojení veřejnosti
6. Vyhodnocování zásahů do zeleně
7. Přehled zákonů, vyhlášek a metodických pokynů

Proč chránit nelesní zeleň

Rozhodování o kácení dřevin rostoucích mimo les klade vysoké nároky na odbornou úroveň pracovníků orgánů ochrany přírody. Chceme-li přispět k udržitelnému rozvoji měst a obcí, není možné omezit rozhodování na kontrolu formálních náležitostí podaných žádostí a oznámení o kácení dřevin. Nutné je zajistit také adekvátní kompenzaci ekologické újmy, vzniklé kácením, formou náhradních výsadeb.

Specifickou problematikou je informování veřejnosti, která zásahy do zeleně vnímá mimořádně citlivě, protože lidé mají ke stromům často silný vztah. Proto je vhodná maximální otevřenost úřadů a co nejširší zapojení občanů do rozhodovacích procesů, a to i nad rámec zákona. Vizitkou dobře spravovaného města či obce je mimo jiné také kvalitní a dobře udržovaná zeleň.

Do tohoto informačního listu jsme shrnuli jak právní rámec ochrany zeleně, tak naše praktické zkušenosti a doporučení. Věříme, že Vám bude náš materiál k užítku při Vašem rozhodování.

Více informací: www.arnika.org/stromy

1. Význam stromů pro kvalitu života

Dřeviny mají klíčový význam pro kvalitu života obyvatel, zejména ve městech. Komise pro životní prostředí Akademie věd ČR varuje před zhoršením zdraví populace, které může způsobit neuvážené kácení městské zeleně a následné zvýšení znečištění ovzduší.

Zlepšují mikroklima

Teplota ve stínu stromu bývá za slunečného letního dne až o 3 °C nižší než teplota ve stínu mrtvého předmětu (např. slunečniku). Strom odpařuje vodu a k tomu spotřebovává tepelnou energii. Je-li vzrostlý strom dobře zásoben vodou, odpaří za den až 400 litrů vody.

Nejenže tím vyrovnává teplotní výkyvy, ale také přirozeně doplňuje vzdušnou vlhkost, která je v městském prostředí až o třetinu nižší než ve volné krajině. Zelené plochy také zachycují srážkovou vodu, která jinak bez užítku odtéká kanalizací, a předchází tím vzniku povodní.

Zachycují prach a škodliviny

Stromy jsou účinným filtrem škodlivých látek emitovaných do ovzduší především automobilovou dopravou. Vedle CO₂, oxidů dusíku a přízemního ozónu stromy pohlcují také jemný polévací prach, který na sebe váže toxické látky a je zdrojem vážných onemocnění. Studie prováděná ve Velké Británii prokázala, že vysazováním stromů v urbanizovaných oblastech lze snížit znečištění ovzduší polévacím prachem až o čtvrtinu.

Zmírňují vítr

Souvislý pás stromů dokáže zpomalit rychlost větru až o 90 %. Stromy tak omezují víření prachu vlivem silných poryvů větru. Největšího efektu je možné dosáhnout, pokud stromy rostou na zatravněné ploše – prach usazený na trávniku se už znovu nevíří.

Slouží jako biotop

Stromy poskytují útočiště živočichům a rostlinám, včetně ohrožených a zákonem zvláště chráněných druhů. Staré a dožívající dřeviny jsou bohatým ekosystémem pestré palety různých druhů organizmů. Ve městech jsou stromy a křoviny často jediným útočištěm hmyzu a ptáků.

Zhodnocují bydlení

V praxi se prokazuje, že zeleň zvyšuje atraktivitu měst a obcí a také hodnotu nemovitostí. Cena bytů s výhledem do zeleně může být až o desítky procent vyšší, než je obvyklá cena v příslušné lokalitě. Městské parky a stromořadí zvyšují oblību příslušných čtvrtí k bydlení.

2. Stromy a úřední praxe

Kácení dřevin rostoucích mimo les upravuje zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon o ochraně přírody“), a jeho prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. Dřevinami rozumí stromy či keře rostoucí jednotlivě i ve skupinách ve volné krajině i v sídelních útvarech na pozemcích mimo lesní půdní fond.

Všechny dřeviny jsou tímto zákonem pod hrozbou pokut chráněny před poškozováním a ničením. O jejich kácení se většinou rozhoduje ve správním řízení. V některých případech je přípustný oznamovací režim, stromy určité velikosti lze kácet i bez oznámení. Předmětem rozhodování není povolování ořezu dřevin.

Pokud jsou stromy památné, náležejí ke zvláště chráněnému druhu rostlin, nebo pokud jsou dřeviny součástí významného krajinného prvku či výrazně utvářejí krajinný ráz, pak se na ně vztahuje ochrana přísnější – před povolením, oznámením, anebo pouhým provedením kácení je nutné vydat příslušnou výjimku nebo souhlas.

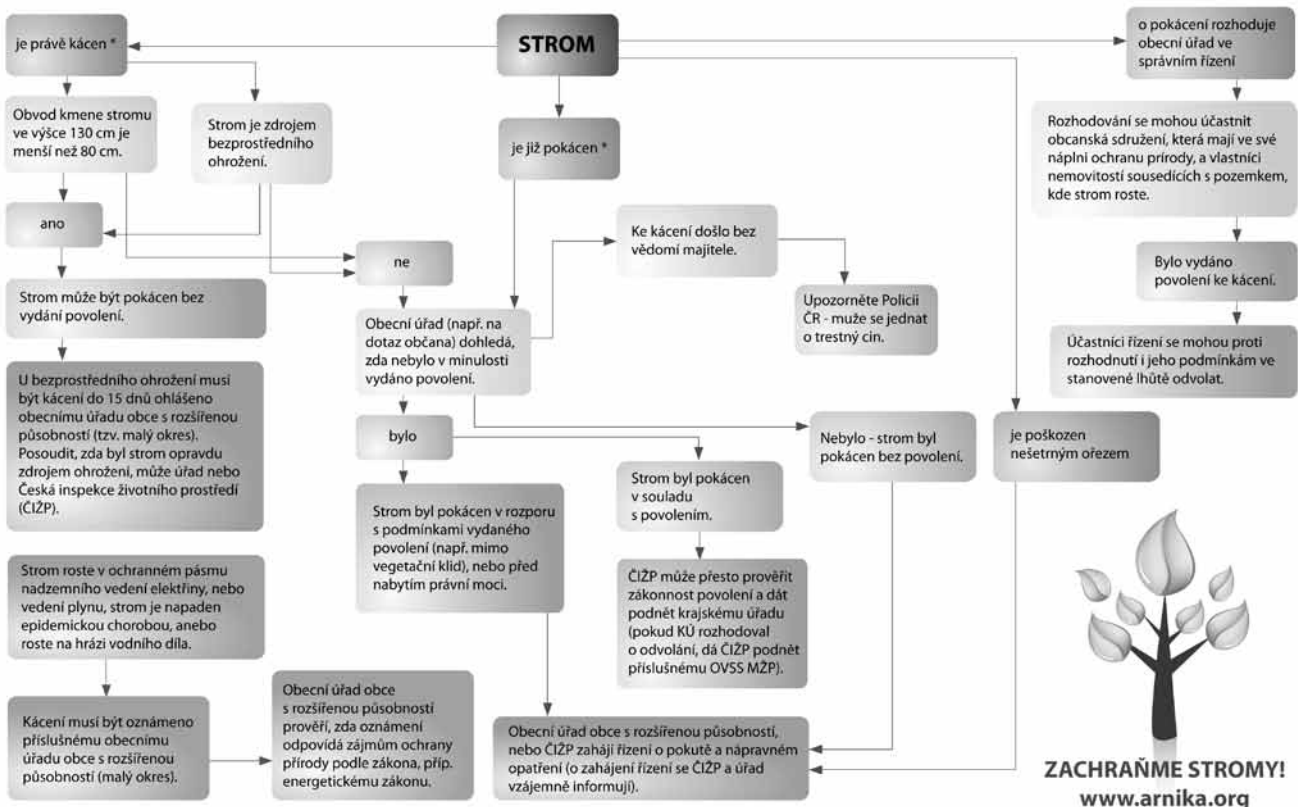
Vydávání povolení ke kácení ve správním řízení na základě žádosti

Současná právní úprava vyžaduje až na výjimky povolení ke kácení dřevin, o jehož udělení či neudělení se rozhoduje ve správním řízení. Jeho formální průběh upravuje především zákon č. 500/2004 Sb., správní řád. Drobnými odchylkami u lhůt (zejm. 60 dnů na rozhodnutí o žádosti) a rozšířením okruhu účastníků (občanská sdružení) jsou pravidla podle správního řádu doplněna zákonem o ochraně přírody (§ 70, 71 a 83). Vydané povolení má formu správního rozhodnutí a musí obsahovat výrok, jeho odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Je přezkoumatelné řádným opravným prostředkem – účastníci řízení mohou podat odvolání.

Náležitosti žádosti o povolení kácení upravuje obecně § 37 odst. 2 správního řádu a dále pak § 8 odst. 3 vyhlášky č. 395/1992 Sb. Žádost musí být písemná a musí obsahovat:

- jméno, datum narození a adresu žadatele** (právnícká osoba místo data narození uvede identifikační číslo – IČ; v případě spoluvlastníků i jejich údaje a podpisy minimálně nadpoloviční většiny z nich – účastníky řízení jsou všichni spoluvlastníci),
- doložení vlastnického práva**, nelze-li je ověřit v katastru nemovitostí, či nájemního nebo užívatelského vztahu žadatele k pozemkům a k dřevinám (v případě žádosti nájemce též souhlas vlastníka),
- specifikaci dřevin**, které mají být káceny (zejm. jejich druh a počet)
- udání obvodu kmene stromu ve výšce 130 cm nad zemí** (u keřů či souvislého mladého náletu dřevin do cca 3 metrů výšky se udává velikost plochy v m²)
- situační zákres** (mapka v potřebném měřítku – často postačí zákres do snímku z katastru nemovitostí),
- zdůvodnění kácení** jednotlivých dřevin,
- označení úřadu**, jemuž je žádost určena,
- podpis** osoby, která žádá (nebo která jedná jménem žadatele).

Žádost může podat pouze vlastník pozemku či nájemce nebo jiný oprávněný uživatel se souhlasem vlastníka pozemku, na kterém dřeviny rostou. Pokud žádost podá jiná osoba a nemá plnou moc, pokud chybí další povinné náležitosti nebo trpí-li žádost jinými vadami, pomůže úřad žadateli nedostatky odstranit na místě nebo jej vyzve k jejich odstranění, poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu a poučí jej o následcích neodstranění nedostatků v této lhůtě (zamítnutí žádosti); současně může řízení přerušit (podle § 64 správního řádu).

Orgány ochrany přírody povolující kácení

Správním orgánem, který o žádosti o kácení rozhoduje, je vždy obecní úřad obce I. stupně v rámci výkonu státní správy v přenesené působnosti. V praxi to tedy jsou obecní úřady, městské úřady, úřady městských částí ve statutárním městě, pokud došlo na základě statutu k přenesení kompetence, jinak magistrát.

O stromech rostoucích na území národních parků rozhoduje příslušná správa národního parku (NP). V ochranných pásmech NP, na území chráněných krajinných oblastí (CHKO) a v ochranných pásmech CHKO si může příslušná správa NP nebo CHKO vyhradit působnost úřadů jmenovaných v předchozím odstavci.

Kácení stromů v maloplošných zvláště chráněných územích (národní přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní rezervace, přírodní památky a jejich ochranná pásma), pokud nejsou zároveň součástí výše uvedených velkoplošných chráněných území (neleží uvnitř NP nebo CHKO, kde se uplatní kompetence podle předchozího odstavce) povolují rovněž obce I. stupně. Kompetence obecních úřadů obecně neplatí na území vojenských újezdů, kde ovšem neplatí ani povinnost vést řízení o povolení kácení.

O povolení ke kácení nikdy nerozhodují orgány vykonávající samosprávu – např. zastupitelstvo nebo starosta obce. Fakticky může vykonávat agendu obecního úřadu starosta, který je v jeho čele. Formálně ovšem povolení vydává obecní úřad, což se projeví také v záhlaví rozhodnutí a v označení všech listin vyhotovených obecním úřadem ve správním řízení.

Pro obecní úřady povolující kácení jsou odvolacím orgánem krajské úřady nebo správy NP/CHKO u kácení v ochranných pásmech NP, na území CHKO a v ochranných pásmech CHKO. Odvolacím orgánem pro správy NP/CHKO je Ministerstvo životního prostředí (příslušný odbor výkonu státní správy).

Pro doplnění přehledu kompetencí lze uvést, že řízení o uložení pokuty za nepovolené kácení dřevin podle § 87 nebo § 88 zákona o ochraně přírody vedou místně příslušné obce s rozšířenou působností (obce III. stupně) a na území NP, CHKO a v jejich ochranných pásmech správy NP/CHKO. Pokutu může uložit také Česká inspekce životního prostředí, pokud zahájí řízení dříve (alespoň den předem) než vyjmenované orgány.

Odborné posouzení důvodů ke kácení a významu dřevin

Povolení ke kácení může být podle § 8 odst. 1 zákona o ochraně přírody vydáno jen ze závažných důvodů po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin. Orgán ochrany přírody musí ve správním řízení objektivně posoudit a náležitě odůvodnit, zda zájem vlastníka na pokácení dřevin převyšuje konkurující veřejný zájem na jejich zachování. Úřad přitom váží funkční a estetický význam dřevin na straně jedné a závažnost důvodů pro jejich pokácení na straně druhé, aby mohl rozhodnout, zda pokácení dřevin povolí.

Posouzení významu dřevin zároveň poslouží ke stanovení náhradní výsadby za kácení (viz dále). Náhradní výsadba totiž má kompenzovat ekologickou újmu způsobenou kácením a tu nelze prakticky odvodit jinak, než z posouzení významu dřevin. Zároveň se ale

posouzení nemůže omezit na pouhé kritérium pro určení rozsahu náhradní výsadby – na pouhé finanční ocenění dřevin.

Význam dřevin je nutné posoudit pro danou lokalitu nebo i širší rámec krajiny. Tím je myšlena schopnost stromu zlepšovat klima a mikroklima, poskytovat útočiště dalším organismům a esteticky zhodnocovat okolí.

Funkční a estetický význam přitom nelze zaměňovat se sadovnickými kritérii. I poškozený či dožívající strom může být esteticky hodnotný a být cenným biotopem. Porost zahradnický bezcenných náletových dřevin může výrazně zlepšovat mikroklima. Podstatný je i kontext dřeviny. Výrazně odlišná situace je v parku, na sídlišti, v centru města, v okolí frekventovaných komunikací a ve volné krajině.

Podle § 56 správního řádu, závisí-li rozhodnutí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, které úřední osoby nemají, správní orgán usnesením ustanoví znalce (oznámí je znalci, ostatní účastníky řízení úřad vhodným způsobem vyzve). Znalci uloží, aby vypracoval písemný posudek a předložil mu jej ve lhůtě, kterou současně určí. Pokud to úřad připustí, může za něj tento důkaz opatřit účastník řízení (§ 50 odst. 2 správního řádu). V případě, že nedojde k ustanovení ani přípuštění znalce úřadem a některý z účastníků znalecký posudek opatřený na své náklady předloží sám, musí se s ním jako s plnohodnotným důkazem úřad přesto vypořádat v odůvodnění správního rozhodnutí. Rovněž závěry posudku ustanoveného znalce nelze přebírat v rozhodnutí automaticky – znalecký posudek je jedním z důkazů, úřad je povinen jej hodnotit s ohledem na jeho logičnost, naplnění zadání a v souvislosti s dalšími důkazy a podklady.

Odborné posouzení dřeviny za účelem rozhodnutí o kácení zajišťuje obecním úřadům zdarma Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (příslušné regionální pracoviště). V případě její zaneprázdněnosti lze oslovit další znalecké ústavy (Mendelovu zemědělskou a lesnickou univerzitu v Brně – Zahradnickou fakultu, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v. v. i.) či soudní znalce v oboru ochrana přírody (dendrologie, posuzování zdravotního stavu dřevin), nebo v oboru ekonomika (oceňování dřevin a jejich výsadeb). Dále je možné oslovit odborného arboristu s certifikátem Evropský arborista (ETW) udělovaného pod záštitou Společnosti pro zahradní a krajinářskou tvorbu. I tyto osoby, které nejsou na seznamech vedených krajskými soudy, umožňují zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve výjimečných případech využít k ustanovení znalcem.

Pro posouzení věci je také vhodné, aby úřad provedl místní šetření (důkaz ohledáním na místě – § 54 správního řádu) a případně ještě ústní jednání (zde lze ujasnit s účastníky řízení nejasnosti a také vyslechnout znalce podle § 56). Ohledání na místě úřad nařídí vždy, pokud bez účasti žadatele nebo jiného účastníka nelze ověřit skutečnosti uváděné jako důvod kácení. Vlastníku nebo nájemci pozemku oznámí provedení ohledání úřad formou usnesení. Ostatní účastníky úřad také včas uvědomí. Písemnost s informacemi o ústním jednání musí být všem účastníkům doručena nejméně 15 dnů před jeho konáním. O výsledku ohledání, ústním jednáním a o výslechu znalce se sepisuje protokol, který je součástí spisu.

Posouzení kolize se stavbou

V mnoha případech bývá důvodem kácení dřevin výstavba. I v takovém případě musí obecní úřad zkoumat a prokázat převahu zájmu stavět nad veřejným zájmem na ochraně dřevin. Vždy je nutné posoudit podle projektové dokumentace, zda dřeviny na pozemku s plánovanou stavbou kolidují, a pokud ano, zda je zvolená poloha objektu na parcele jediná možná. To vyplývá především z judikatury správních soudů (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 8. 2008, čj. 4 As 20/2008-84 publikovaný v č. 3/2009 Sb. - rozsudek se týkal kácení na místě uvažované stavby supermarketu). Rovněž České inspekce životního prostředí vydává v případech pochybnosti o skutečném účelu kácení zákazové rozhodnutí (např. rozhodnutí o předběžném opatření ze dne 13. 2. 2009, jímž bylo nařízeno zdržet se kácení v Ostravě – Porubě za účelem schválené stavby rekonstrukce silnic v ul. M. Kopeckého a Čs. exilu).

Rozhodnutí o povolení kácení zároveň nesmí předcházet územnímu rozhodnutí či obdobnému povolení podle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Závažný a dostatečně zřejmý důvod kácet bude existovat teprve v době nabytí právní moci územního rozhodnutí apod. Až pak je známo přesné umístění stavby či jiné činnosti na pozemku.

Ocenění dřevin

Vyčíslení hodnoty kácených dřevin je základem pro stanovení rozsahu náhradní výsadby (viz kapitolu 3.). Hodnotu přitom netvoří jen „cena dřeva“, ale i ekologických a estetických funkcí. Hodnotu dřeviny, potažmo ekologickou újmu vzniklou jejím pokácením, může každý obecní úřad vyčíslit pomocí volně šiřitelného programu zpracovaného na základě metodiky Agentury ochrany přírody a krajiny.

Patero nejčastějších pochybení při povolování kácení

1. rozhodnutí nemá předepsané náležitosti správního aktu (chybí výrok, odůvodnění, poučení)
2. rozhodnutí je vydáno bez přezkoumání důvodů ke kácení, bez vyhodnocení stavu dřevin a bez odůvodnění výroku kácení opřeného o vyhodnocení všech důkazů a podkladů
3. za „rozhodnutí“ je vydáván zápis z jednání zastupitelstva nebo je rozhodnutí vyhotoveno obcí namísto obecního úřadu
4. rozhodnutí není doloženo žádostí, bylo vydáno žadateli, který není majitelem dřevin, nebo bylo vydáno, ačkoliv žádost nemá předepsané náležitosti
5. není doloženo doručení rozhodnutí účastníkům řízení, ani na něm vyznačeno nabytí právní moci

Kácení dřevin v oznamovacím režimu

V některých případech může povolování kácení dřevin probíhat v takzvaném oznamovacím režimu. Jedná se o kácení z důvodů pěšebních či zdravotních, dále jde o kácení podle vodního a energie-

tického zákona. Oznámení se podává písemně nejméně 15 dnů předem, musí mít stejné náležitosti jako žádost o vydání povolení a podává se k orgánu ochrany přírody příslušnému podle stejných pravidel, jako kdyby se kácení povolovalo (viz výše).

Nemá-li oznámení uvedené náležitosti, postupuje úřad podle § 37 odst. 3 správního řádu, tj. pomůže oznamovateli nedostatky odstranit nebo jej vyzve k odstranění nedostatků a poskytne mu k tomu přiměřenou lhůtu. Přitom ho poučí, že lhůta 15 dní začne běžet až podáním řádného oznámení.

Kácení „na oznámení“ má tři zásadní nedostatky: neumožňuje ukládat podmínky, nepřípouští účast veřejnosti a nepočítá s náhradní výsadbou. Orgány ochrany přírody by proto těmto případům kácení měly vždy věnovat zvláštní pozornost.

V případě, že kácení odporuje pravidlům pro kácení podle zákona o ochraně přírody, nebo jsou dotčeny další zájmy ochrany přírody, anebo jsou porušeny zvláštní předpisy, musí orgán ochrany přírody zakročit:

1. v případě pochyb o zákonnosti kácení zahájí neprodleně řízení o pozastavení, omezení nebo zákazu kácení podle § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody, a to ve lhůtě 15 dnů od obdržení oznámení,
2. vydá rozhodnutí o předběžném opatření (podle § 61 správního řádu), ve kterém přikáže oznamovateli – účastníkovi řízení – zdržet se kácení,
3. ukončí řízení, a to buď usnesením dle § 66 odst. 2 správního řádu o zastavení řízení, pokud po přihlédnutí k dalším stanoviskům příslušných orgánů a zjištěním (např. posudku o stavu dřevin) považuje kácení za oprávněné. Anebo vydá rozhodnutí o zákazu kácení dle § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody, pokud ze stanovisek a posudků vyplývá opak.

V případě, kdy je to s ohledem na okruh účastníků řízení a další okolnosti možné, vydá úřad zákazové rozhodnutí přímo ve lhůtě 15 dnů (bez nutnosti vydávat rozhodnutí o předběžném opatření), přičemž dle § 90 odst. 1 zákona o ochraně přírody je vyloučen odkladný účinek odvolání proti tomuto rozhodnutí.

Novelou zákona o ochraně přírody účinnou od 1. 12. 2009 došlo k zúžení možnosti „kácet na zvláštní předpis“. Podle stávajícího § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody: „povolení není třeba ke kácení dřevin...při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků, k odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav...“. Nadále platí, že je nutné podat oznámení o kácení písemně, a to nejméně 15 dnů předem.

Údržba břehových porostů

Co se rozumí údržbou břehových porostů říká § 47 odst. 2 písm. b) zákona č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon). Ten stanovuje, že na pozemcích koryt vodních toků nebo na pozemcích sousedících s nimi mohou správci toků odstraňovat staré či nestabilní dřeviny, aby se nestaly překážkou odtoku vody při povodňových situacích.

Oznámení a kácení břehových porostů, pokud jde o údržbu břehových porostů prováděnou při správě vodních toků z důvodu

prevence povodňových škod, provádí správce daného vodního toku. Při kácení musí správce šetřit práva vlastníka pozemků s dřevinami. Správce toku sice může porosty pokácet a dokonce kvůli zpevnění břehů i nové vysadit, ale není považován za jejich vlastníka.

Dřeviny podél elektrického vedení a vedení plynu

Podle zákona o ochraně přírody postačí ohlášení kácení také v případě „odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy“. Ochranné pásmo elektrizační a plynárenské soustavy určuje § 46 a 68 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon). V ochranném pásmu nadzemního vedení elektřiny je zakázáno nechávat růst porosty nad výšku 3 m. Pro podzemní vedení elektřiny i plynu platí navíc další omezení při výsadbě dřevin.

Energetický zákon v dalších ustanoveních upřesňuje možnost kácení při provádění údržby daných soustav zařízení: jsou jimi případy dřevin, které „ohrožují bezpečné a spolehlivé provozování dané soustavy“. Těmito ustanoveními jsou § 24 odst. 3 písm. g), § 25 odst. 4 písm. h), § 58 odst. 1 písm. f) a § 59 odst. 1 písm. f) energetického zákona a odkazuje na ně, poněkud problematicky, v nezávazné poznámce 6b) pod čarou zákon o ochraně přírody. Domníváme se, že kácet na oznámení lze pouze dřeviny rostoucí v ochranném pásmu. Mimo ochranná pásma je nutné, i v případě dřevin ohrožujících bezpečnost elektrického vedení a vedení plynu, podat žádost o povolení kácet. Povolení je rovněž nutné v případě kácení dřevin ohrožujících vedení tepelné energie podle § 76 odst. 5 písm. c) energetického zákona, které zákon o ochraně přírody v případě oznamovacího režimu dle § 8 odst. 2 zcela pominul, a to i v případě jejich ochranným pásem.

Kácení stromů, které rostou v ochranném pásmu elektrizační a plynárenské soustavy, lze provádět pouze při „provozování těchto soustav“. To v praxi znamená, že kácení může oznámit a provést vlastník pozemku, kde dřeviny rostou, až po výzvě provozovatele daného zařízení. Pokud tak vlastník neučiní sám, může kácení oznámit a provést provozovatel. Měla by přitom být šetřena práva vlastníka pozemků s dřevinami. Pokud provozovatel pokácí stromy, platí, že dřevo je vlastnictvím majitele pozemku.

Pěstební důvody

Z tohoto důvodu lze podle zákona o ochraně přírody kácet za účelem „obnovy porostů“ nebo při provádění „výchovné probírky porostů“. Podle výkladu Ministerstva životního prostředí ČR (MŽP) lze pěstební důvody aplikovat na dřeviny rostoucí mimo les zcela výjimečně. Uplatní se jen v případech, kdy je kácení součástí způsobu pěstování dřevin – tedy u ovocných sadů nebo okrasných keřů, které tvoří jako celek „porost“ živého plotu. Kácením těchto dřevin z pěstebních důvodů se tedy obnovuje nebo zachovává funkční hodnota celého porostu.

Zdravotní důvody

Podle výkladu MŽP lze za zdravotní důvody považovat jen takové situace špatného zdravotního stavu dřevin, kdy možná náprava spočívá výhradně v pokácení dřeviny. V praxi se jedná zejména o epidemické nákazy (grafióza jilmů, šarka u švestek apod.). Při výskytu nákazy může orgán ochrany přírody dokonce kácení sám uložit. Za zdravotní důvody nelze považovat nízkou vitalitu dřeviny, zejména, je-li tento stav stromu důsledkem zanedbání péče.

Patero nejčastějších pochybení při kácení na základě oznámení

1. jako důvod k plošnému kácení je uveden výkon zvláštního oprávnění, ačkoliv jde o nedůvodné kácení i z hlediska zvláštního zákona
2. kácí se na oznámení ze zdravotních důvodů, ačkoliv jde o zhoršený stav stromu, který může být důvodem ke kácení jedině na základě povolení
3. oznámení kácení nemá všechny předepsané náležitosti
4. jako důvod ke kácení jednotlivých dřevin je uvedena „obnova porostu“, ačkoliv se nejedná o porost
5. kácení je provedeno na základě „oznámení“ osoby, které zákon tuto možnost nedává

Kácení, které je nutné dodatečně ohlásit

Havarijní kácení

V případě, že je stavem stromu zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu, je možné provést kácení okamžitě a tento zásah oznámit orgánu ochrany přírody až zpětně, a to do 15 dnů od provedení kácení (§ 8 odst. 4 zákona o ochraně přírody). Jde tedy o situace, kdy hrozí riziko z prodlení, které nastávají zejména u konstrukčně narušených stromů po silném větru a přírodních katastrofách. Důvod pro havarijní kácení tak nespĺňuje dlouhodobě narušený strom ani parkující automobil pod ním, který lze naopak zaparkovat jinan.

Zákon o ochraně přírody nedefinuje co je škodou značného rozsahu, lze však analogicky použít částku nejméně 500 tisíc korun, kterou definuje značné škody platný trestní řád. Proto není možné např. tvrdit, že z havarijních důvodů lze ihned pokácet strom, který může spadnout na plot.

Zákon o ochraně přírody ani prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. také nestanoví výslovně formu a náležitosti oznámení kácení takových stromů. Vzhledem k dostatečné určitosti a srozumitelnosti je vhodné oznamovatelům doporučit (např. formulářem) písemnou formu a obsah korespondující s oznámením činěným v předstihu (viz výše). Oznamovací povinnost má ten, kdo ohrožující dřevinu fakticky odstraňuje, nemusí se vždy jednat o vlastníka (nájemce).

Kácení náletových dřevin na hrázích vodních děl

Zcela zvláštní režim pro určité dřeviny stanovil zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon). Vlastník vodního díla je podle vodního zákona (§ 59 odst. 1 písm. j) povinen odstraňovat náletové dřeviny z hrází sloužících k ochraně před povodněmi, ke vzdouvání vody nebo k akumulaci vody. Před jejich odstraněním, nehrozí-li nebezpečí z prodlení, je vlastník vodního díla povinen oznámit svůj záměr orgánu ochrany přírody. Samotné oznámení pochopitelně nepostačí ke kácení, pokud jsou dřeviny chráněny i jinak podle zákona o ochraně přírody (památné stromy apod.).

Orgánem ochrany přírody příslušným k přijetí oznámení a ke stanovení zákazu tohoto kácení (zde podle § 66 zákona o ochraně

přírody) je obecní úřad obce s rozšířenou působností (obce III. stupně) nebo na území NP, CHKO a jejich ochranného pásma příslušná správa. Náležitosti, forma ani lhůta pro oznámení nejsou právním řádem stanoveny (což potvrzuje určitou nesystematičnost takovéto zvláštní úpravy), ale mělo by jít o dostatečně jasný a srozumitelný úkon oznamovatele, tudíž lze opět doporučit písemný formulář s obdobnými náležitostmi jaké má oznámení podle zákona o ochraně přírody. Vzhledem k nedefinovanému pojmu „nálet“, je vhodné i těmto oznámením a případům kácení dřevin věnovat bližší pozornost. V případě nejasné povahy dřevin je nutné využívat zákazové pravomoci a odkazovat vlastníka vodního díla na povolovací režim kácení.

Kácení bez nutnosti povolení či oznamování

„Podměrečné“ dřeviny

Povolení ani oznámení není třeba ke kácení dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou. Tuto tzv. mýtní velikost dnes určuje prováděcí vyhláška č. 395/1992 Sb. (§ 8 odst. 2) takto: „Povolení...se nevyžaduje pro stromy o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí pro nebo pro souvislé keřové porosty do celkové plochy 40 m².“ Podle doporučení Ministerstva životního prostředí a praxe orgánů ochrany přírody se nově výjimka z povolovacího režimu vztahuje jak na fyzické, tak na právnické osoby jako vlastníky dřevin.

V současné době MŽP připravuje novou vyhlášku pro dřeviny mimo les, která by mj. měla zpřísnit uvedené podmínky, a to zejména pro intravilány obcí (kromě soukromých zahrad a ovocných stromů v nich). V každém případě všechny návrhy řešení MŽP znamenají zásadní zmírnění povolovacího režimu pro právnické osoby ve srovnání s právním stavem před 1. 12. 2009.

Vyluka z povolovacího režimu se podle prováděcí vyhlášky č. 395/1992 Sb. nevztahuje na dřeviny, které tvoří významný krajinný prvek (viz dále). V takovém případě musí vlastníci dřevin (často správci komunikací, kolem nichž se významné krajinné prvky nacházejí) požádat o kácení, i když dřeviny ve stromořadí mají výše uvedenou mýtní velikost.

Kácet nelze ani v případě, kdy nejsou splněny ostatní podmínky stanovené zákonem o ochraně přírody (památný strom a další případy ochranného režimu) a podmínky zvláštních právních předpisů (např. nesmí dojít ke kácení dřevin na pozemcích sousedících s koryty vodních toků, pokud bylo zakázáno vodoprávním úřadem kvůli stabilitě koryta podle § 51 odst. 2 vodního zákona).

Kácení na území sloužícím obraně státu

Na území sloužícím zájmům obrany státu, kterým je především území vojenských újezdů a veškeré pozemky, k nimž výkon vlastnického práva státu vykonává Ministerstvo obrany ČR nebo právnická osoba jím zřízená (např. státní podnik Vojenské lesy a statky ČR), se vůbec ustanovení § 8 zákona o ochraně přírody neuplatní. Lze tady dřeviny kácet a dokonce „ničít“, pokud poškozování přírody z důvodu obrany státu nepřekročí nezbytně nutnou míru (§ 90 odst. 2 zákona o ochraně přírody).

Termíny kácení

Vyhláška č. 395/1992 Sb. stanoví, že kácení dřevin se provádí zpravidla v období jejich vegetačního klidu (§ 8 odst. 5). V případě povolení kácení by měl úřad přihlídnout k tomuto pravidlu a povolit kácení mimo dobu vegetace stromů. V opačném případě by měl úřad v odůvodnění svého rozhodnutí uvést, proč tak neučinil.

Kácení dřevin stanovené velikosti fyzickými osobami v době vegetačního klidu je na jejich etickém uvážení, ovšem lze je obecně doporučit, protože v období vegetace hrozí poškození dalších zájmů chráněných zákonem – zejména ochrany hnízdicích ptáků.

Přesné datum vegetačního klidu dřevin není právními předpisy stanoveno a ani stanovit nelze, ačkoliv se v praxi povoluje kácení nejčastěji od 1. listopadu do 31. března. Každý druh dřeviny dosahuje vegetace v jiné době a rovněž je nutné počítat s výkyvy počasí. Podle toho jsou také obsazena ptáčích hnízda.

V případě, že povolení ke kácení bylo vydáno kvůli kolizi dřevin se stavbou, je vhodné vázat termín kácení na nabytí právní moci stavebního povolení, případně na zahájení vlastních stavebních prací.

Kácení zasahující do jiného ochranného režimu podle zákona o ochraně přírody

Pokud je dřevina chráněna zákonem i jinak, typicky jako součást krajiny nebo jako památný strom, nestačí k jejímu kácení povolení či ohlášení podle § 8 zákona o ochraně přírody. Tyto dva ochranné režimy jsou na sobě nezávislé v tom smyslu, že pokud je vydána kvůli kácení výjimka ze speciálního ochranného režimu (souhlas, stanovisko), stále je možné nepovolit kácení podle § 8,

pokud nejsou splněny zákonné podmínky tohoto ustanovení (zejm. vážný důvod ke kácení). Pokud je ale jiný akt nesouhlasný, nelze ani povolit kácení (umožnit oznámené kácení), protože ochrana v § 8 je obecnější a funkční a estetický význam dřeviny zahrnuje pochopitelně i tyto speciálně chráněné funkce.

Pokud rozhodnutí o povolení kácení (zejm. vyhodnocení všech funkcí dřeviny podle § 8 odst. 1 zákona o ochraně přírody) závisí na vyřešení této předběžné otázky, o které nebylo dosud pravomocně rozhodnuto, může úřad vyzvat žadatele o kácení, aby podal žádost o vydání výjimky z jiného ochranného režimu (§ 57 správního řádu). Do té doby může ve smyslu § 64 odst. 1 písm. c) řízení o povolení kácení přerušit. Pokud bude úřad povolující kácení podle § 8 zákona o ochraně přírody zároveň orgánem příslušným k vydání výjimky, může obě řízení ve smyslu § 83 odst. 4 spojit a vydat žadateli obě (několik) rozhodnutí společně.

Pokud bude oznámeno (§ 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody) kácení dřevin, kde lze důvodně předpokládat existenci jiné ochrany, musí úřad:

1. ověřit, zda není dřevina chráněna i jinak podle zákona o ochraně přírody (hledat lze v elektronickém Ústředním seznamu ochrany přírody nebo oslovit Agenturu ochrany přírody a krajiny),
2. informovat se na příslušném úřadě o vydání výjimky či jiného rozhodnutí (informace poskytne obecní úřad vyššího stupně či krajský úřad, resp. správa NP/CHKO),
3. pozastavit nebo zakázat oznámené kácení v případě, že chybí výjimka z jiného ochranného režimu.

Kácení jako zásah do významného krajinného prvku

Při podstatných zásazích do významného krajinného prvku (VKP), ať už registrovaného (§ 6 zákona o ochraně přírody – např. dřeviny, které jsou součástí remízů, mezí, mokřadů či historických zahrad a parků), nebo definovaného přímo zákonem (§ 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně přírody) je zapotřebí před kácením opatřit závazné stanovisko k zásahu do VKP. Příkladem může být plošné odstranění stromů tvořících alej na břehu řeky. Břehový porost je součástí vodního toku, tedy VKP ze zákona (kterými jsou dále ještě lesy, rašeliniště, rybníky, jezera a údolní nivy).

Závazné stanovisko podle § 4 odst. 2 zákona o ochraně přírody vydává pro registrované VKP pověřený obecní úřad (obce II. stupně), pro VKP ze zákona obecní úřad obce s rozšířenou působností (obce III. stupně). Pokud obecní úřad (obce I. stupně) nebo příslušná správa NP/CHKO neobdržely spolu s žádostí o kácení závazné stanovisko se zásahem do VKP, mohou řízení přerušit do doby vyřešení předběžné otázky. U oznámeného kácení musí úřad ověřit, zda není dřevina součástí VKP, pak se informovat na příslušném úřadě o vydaném stanovisku k zásahu (pověřený obecní úřad, resp. obecní úřad obce s rozšířenou působností – obce II. a III. stupně), následně pozastavit nebo zakázat oznámené kácení, pokud chybí stanovisko.

Kácení jako zásah do krajinného rázu

Při kácení stromořadí, většiny množství stromů nebo krajinných dominant si musí oprávněná osoba zajistit kromě rozhodnutí o povolení kácení ještě souhlas se zásahem do krajinného rázu, jehož

estetické a přírodní hodnoty mohou být dotčeny (§ 12 zákona o ochraně přírody).

Souhlas vydává v samostatném správním řízení obecní úřad s rozšířenou působností (obce III. stupně) nebo správa NP/CHKO. V případě, že oprávněná osoba nepředložila spolu s žádostí o kácení nebo s ohlášením kácení souhlas se zásahem, měl by se obecní úřad (obce I. stupně) obrátit na příslušný odbor životního prostředí obecního úřadu obce s rozšířenou působností či na příslušnou správu s dotazem, zda byl vydán souhlas nebo může dojít k zásahu do krajinného rázu. Potom může orgán ochrany přírody řízení o povolení kácení přerušit kvůli vyřešení předběžné otázky [§ 64 odst. 1 písm. c) správního řádu]; u oznámeného kácení, které by mohlo nedovoleně zasáhnout do krajinného rázu, jej musí pozastavit nebo zakázat (§ 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody).

K ochraně krajinného rázu může být navíc určité území s hodnotnou krajinou, které nesplňuje požadavky k vyhlášení jako zvláště chráněné území, prohlášeno za přírodní park podle § 12 odst. 4 zákona o ochraně přírody. Přírodní parky se zřizují nařízením kraje, v němž se stanoví omezení využití jeho území. Rozsáhlé kácení (ale i zalesňování) může být výslovně v rozporu s tímto omezením, nebo může být vázáno právě na výše uvedený souhlas orgánu ochrany přírody podle § 12 odst. 2.

Kácení památných a zvláště chráněných stromů

Na vzácné dřeviny zamýšlené ke kácení se vztahuje přísnější ochrana dle § 46 a § 48 zákona o ochraně přírody (jedná se buď o památné stromy, nebo o zvláště chráněné druhy rostlin jako např. tis červený, dub pýřitý (šípák), jeřáb krkonošský, muk (jeřáb) český, z menších stromů či keřovitých dřevin např. mandloň nízká, bříza zakrslá, dřín obecný či rojovník bahenní).

Kácet je lze pouze tehdy, bude-li dle § 46 odst. 4 zákona o ochraně přírody zrušena ochrana památného stromu („odpamátnění“ vede orgán, který ochranu vyhlásil – pověřené obecní úřady, tj. obce II. stupně, nebo správy NP/CHKO na zvláště chráněném území a jeho ochranném pásmu) nebo bude-li udělena výjimka ze zvláštní druhové ochrany dle § 56 zákona o ochraně přírody (vydává krajský úřad nebo správa NP/CHKO podle stupně ochrany dřeviny). V obou případech, pro které se vede správní řízení, je nutné prokázat, že jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody.

Kácení jako zásah do biotopu chráněných druhů živočichů

V průběhu správního řízení o povolení kácení dřevin nebo po oznámení zamýšleného kácení je nanejvýš důležité rozeznat výskyt zvláště chráněných druhů živočichů, zejména brouků. Pokud se jedná o kácení starých stromů, stromů s dutinami nebo stromů ořezávaných tzv. „na hlavu“ (nejen hlavatých vrů), pak je vysoce pravděpodobné, že strom bude biotopem ohrožených druhů hmyzu. Vzácný hmyz se nalézá zejména na starých jilmech, dubech, jedlích, topolech, lípách, jírovcích a již zmíněných vrůch.

Protože kácení či jeho povolování nejčastěji probíhají mimo dobu vegetace, je možné zjistit přítomnost zvláště chráněných druhů brouků vyvíjejících se v trouchnivějícím dřevě uvnitř dutin. Pokud je v trouchu přítomen trus podobný myšínmu, žijí zde chránění páchníci, zlatohlávci nebo zlobenci. V každém případě by ale měl obecní úřad obce I. stupně, který povoluje kácení nebo přijímá ozná-

mení o kácení takových stromů, předběžně kontaktovat regionální pracoviště Agentury ochrany přírody a krajiny. Pokud se potvrdí, že je dřevina biotopem chráněného druhu, lze kácet pouze tehdy, bude-li vydána výjimka dle § 56 zákona o ochraně přírody.

Kácení dřevin v době hnízdění ptáků

Ochrana hnízdících zvláště chráněných druhů ptáků vyjmenovaných v prováděcí vyhlášce č. 395/1992 Sb. je shodná s výše uvedenou ochranou stromu jako biotopu zvláště chráněných druhů živočichů. Před kácením takového stromu-biotopu je vždy nutné nejprve vydat výjimku z ochrany ohrožených ptáků dle § 56 zákona o ochraně přírody. Pokud na předmětných dřevinách hnízdí další druhy ptáků mimo zvláštní ochranu a kácením by mohlo dojít k porušení zákazů vyjmenovaných v § 5a zákona o ochraně přírody, lze kácet pouze tehdy, pokud byl rozhodnutím stanoven tzv. odchylný postup dle § 5b zákona.

V souvislosti s kácením je zákonem zakázáno zejména úmyslné vyrušování ptáků během odchovu mláďat a úmyslné poškozování nebo ničení jejich hnízd a vajec nebo odstraňování hnízd. Odchylný postup povoluje formou rozhodnutí ve správním řízení obecní úřad obce s rozšířenou působností (obce III. stupně). Pro účely přerušení řízení o povolení kácení, resp. pozastavení či zákazu oznámeného kácení obecním úřadem (obce I. stupně) dle § 8 odst. 2 se musí úřad obce I. stupně informovat na III. stupni a případně vyžádat odborný posudek z oblasti ornitologie u Agentury ochrany přírody a krajiny nebo u České ornitologické společnosti.

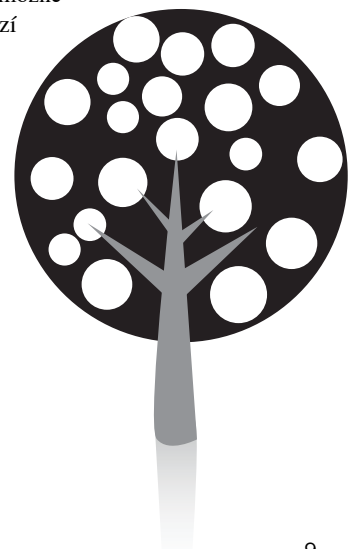
Kácení dřevin ve zvláště chráněných územích a na území Natura 2000

Obvykle jen na území národních parků (a v maloplošných chráněných územích a na územích soustavy Natura 2000 ležících uvnitř NP) budou orgány, které sledují ochranu těchto území a naplňování plánu péče o ně, povolovat zároveň kácení mimolešních dřevin. Proto je nutné, aby se, v případech kácení na dalších zvláště chráněných územích a na územích Natura 2000, obecní úřady povolující kácení nebo přijímající oznámení vždy obracely na příslušné orgány ochrany přírody.

Pokud kácení může významně ovlivnit území Natura 2000 (ptačí území a evropsky významné lokality), pak se vyžaduje stanovisko orgánu ochrany přírody podle § 45i zákona o ochraně přírody. V bližších ochranných podmínkách zvláště chráněných území (§ 44 odst. 3 zákona o ochraně přírody) a při vymezení ptačích oblastí (§ 45e odst. 2) je také možné

vázat kácení dřevin na předchozí souhlas orgánu ochrany přírody.

Příslušnými orgány jsou nejčastěji správa NP/CHKO a krajské úřady, případně MŽP.

3. Když se kácí, je třeba i sázet

Ukládání kompenzačních opatření k odstranění ekologické újmy způsobené povoleným kácením upravuje § 9 zákona o ochraně přírody. Vzhledem k tomu, že nebyl vydán speciální zákon, nelze ukládat odvody za kácení, ale pouze náhradní výsadbu. Není však vyloučeno, aby si povinná osoba k provedení náhradní výsadby najala jinou osobu.

Výsadba by neměla být vnímána jako trest za kácení, kompenzuje se jí legálně vzniklá ekologická újma (na rozdíl od ukládání tzv. nápravných opatření podle § 86 odst. 2 zákona o ochraně přírody). Náhradní výsadba se ukládá zároveň s rozhodnutím o povolení kácení a aby měla smysl, měla by být doplněna i uložením povinnosti péče o dřeviny.

Zákon o ochraně přírody nechává v ustanovení § 9 odst. 1 na úvaze úřadu, jestli vůbec kompenzace stanoví. Pokud ale vezmeme v úvahu zásady činnosti správních orgánů a povinnosti přímo orgánů ochrany přírody (především střežit veřejný zájem na ochraně životního prostředí), je nutné stanovit náhradní výsadbu téměř vždy. Pokud se úřad rozhodne uložit jen minimální kompenzaci (nebo výsadbu na jiném místě, než se kácí, a bez povinnosti péče o vysazené dřeviny), musí o to pečlivěji a zcela exaktně svoji úvahu vysvětlit a v rozhodnutí popsat důvody, které jej k němu

vedly. Nepřiměřená náhradní výsadba může být zákonnou vadou rozhodnutí a může vést k jeho zrušení.

Konkrétní rozhodnutí o kácení dřevin musí proto v části týkající se uložení náhradní výsadby obsahovat určení počtu vysazovaných geograficky původních a stanovištně vhodných druhů stromů, stanovení jejich vzrůstu a počtu let zapěstování, termín plnění výsadby, dobu případné následné péče, požadavek výměny uhynulých sazenic, případného technického zabezpečení dřeviny a podmínek pro zalévání.

Rozsah výsadby

Náhradní výsadba by měla být úměrná vzniklé újmě. To není možné zajistit ukládáním výsadby metodou „kus za kus“, protože ekologická funkce mladého stromu je nesrovnatelně nižší, než stromu vzrostlého. Například k vyvážení funkce osmdesátiletého buku by bylo nutné vysadit zhruba 1 500 osmi až desetiletých odrostků.

Nejlepší existující metodiku „Ohodnocování dřevin rostoucích mimo les“ zpracovala Agentura ochrany přírody a krajiny (metodika byla v roce 2005 novelizována Českým svazem ochránců přírody, program byl aktualizován k roku 2006). Tato metodika oceňování dřevin a vyčíslení ekologické újmy v případě kácení je základem pro stanovení rozsahu náhradních výsadeb. Vypočtená cena zahrnuje rostlinný výsadbový materiál, cenu prací a 3 roky následné péče. Výše náhradní výsadby by měla vycházet jen z hodnoty rostlinného materiálu, což odpovídá 2/3 částky určené touto metodikou.

Na dalším vylepšení této metodiky za účelem spravedlivějšího stanovení náhradních výsadeb pracuje v současné době MŽP. Je založena na přepočtu objemu koruny káceného stromu na objem korun stromů v náhradní výsadbě. Žadatel o kácení by měl napříště utratit za sazenice náhradní výsadby tolik peněz, aby se objem korun stromů po pěti letech od výsadby přibližně rovnal objemu korun stromů původních. Zároveň bude žadatel oprávněn si od stanovené ceny odečíst nezbytné náklady spojené s nařízenou následnou péčí.

Volba druhů dřevin a místa výsadby

Podmínkou úspěšnosti výsadby je vhodná volba druhu, případně kultivaru dřeviny. Například pro stromořadí je vhodné vybírat stromy s vysoko nasazenou korunou kvůli zajištění dostatečné podchodné výšky. V zástavbě nejsou vhodné dřeviny se silně alergizujícím pylem, v blízkosti komunikací pak stromy, ze kterých padá množství plodů. Geograficky nepůvodní druhy a všechny křížence je možné do krajiny rozšiřovat jen s povolením orgánu ochrany přírody. Druhy, které mohou být hostiteli chorob a škůdců, je za určitých okolností stanovených rostlinolékařskými předpisy zcela zakázáno vysazovat. Vhodný druh je v každém případě třeba vybírat s pomocí Agentury ochrany přírody a krajiny nebo se obrátit na odborníka či znalce.

Smyslem náhradní výsadby je zachování zeleně na daném stanovišti, včetně zachování její estetické, biologické a funkční hodnoty. Adekvátní náhradou za vykácené stromy tak nemůže být výsadba v rámci parkových úprav na jiném místě, než je pozemek ve vlastnictví žadatele (ačkoliv to zákon o ochraně přírody, po předchozím souhlasu vlastníka pozemku na jiném místě, umožňuje).

Uložená náhradní výsadba by neměla ohrožovat vlastníky sousedních nemovitostí (výsadba příliš vzrůstných druhů těsně u hranice pozemku). Pod hrozbou pokuty je zakázáno sázet dřeviny na ochranných hrázích jako vodních dílech chránících před povodněmi – zákaz podle vodního zákona (§ 58) neplatí v místech k výsadbě určených. V ochranném pásmu nadzemního vedení elektřiny je zakázáno nechávat růst dřeviny nad výšku 3 metry (§ 46 odst. 9 energetického zákona). V silničním ochranném pásmu a v prostoru křižovatek se nesmí vysazovat stromy nebo vysoké keře (§ 33 zákona o pozemních komunikacích). Pokud jde o sázení dřevin do ochranných pásem nebo do určité blízkosti dalšího vedení infrastruktury, pak není zcela vyloučeno, ale je vázáno na:

- souhlas vlastníka podzemního vedení elektřiny, souhlas provozovatele plynovodu a zařízení tepelné energie – § 46 odst. 11 písm. b), § 68 odst. 6, § 87 odst. 4 energetického zákona,
- souhlasem vlastníka podzemního komunikačního vedení – § 102 odst. 3 písm. c) zákona o elektronických komunikacích,
- souhlas vlastníka (popřípadě provozovatele) vodovodních řadů a kanalizačních stok, nebo pokud jej odmítne dát, pak na povolení vodoprávního úřadu – § 23 odst. 5 a 6 zákona č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu,
- povolení vodoprávního úřadu k vysazování dřevin v záplavových územích v rozsahu ovlivňujícím odtokové poměry – § 14 odst. 1 písm. a) vodního zákona.

Patero nejčastějších pochybení při ukládání náhradní výsadby

1. náhradní výsadba neodpovídá svým rozsahem ekologické újmě způsobené kácením dřevin – není uložena vůbec nebo množství a kvalita nových dřevin je příliš nízká
2. rozhodnutí neobsahuje přesné uvedení počtu, druhu a kvality sazenic určených pro náhradní výsadbu – je tudíž nevynutitelná
3. výsadba je uložena v jiné lokalitě, než kde se povoluje kácení – nově vysazené dřeviny tak nemohou kompenzovat ekologickou újmu v místě postiženém kácením
4. spolu s výsadbou není uložena adekvátní následná péče o dřeviny – funkce výsadby tak může být zmařena
5. náhradní výsadba se soustředí pouze na stromy a zapomíná na keře – dochází tím k ochuzení biotopu pro řadu druhů drobných živočichů a ptactva

Následná péče

Zákon o ochraně přírody (§ 9 odst. 1) umožňuje uložení následné péče o nově vysazené dřeviny na dobu až 5 let. Péče, zejména na výchovné řezy, je naprosto nezbytná pro dobrou perspektivu

vysazených dřevin. Součástí náhradní výsadby a následné péče by mělo být zabezpečení stromků proti vývratu, instalace ochrany proti poškození kmene a kořenů (např. parkujícími automobily) a vytvoření podmínek pro snadné zalévání.

Aleje v krajině

Zatímco dříve bylo možné stromy v alejích podél silnic a železnic kácet na základě pouhého „oznámení“, po novele zákona o ochraně přírody (platné od prosince 2009) je nutné získat povolení.

Právní úprava přesto není uspokojivá – zákon chrání jen stromy s obvodem kmene přesahujícím 80 cm ve výčetní výšce. Mladší stromy, včetně náhradních výsadeb, u nichž uplynula lhůta následné péče, je možné kácet bez povolení. Ohroženy jsou tak prakticky všechny aleje ovocných stromů, které zpravidla ani v pokročilém věku nedosahují velkého vzrůstu. Zabránit kácení menších stromů

může MŽP, pokud novelizuje prováděcí vyhlášku č. 395/1992 Sb., resp. urychlí práce na přijetí nové komplexní vyhlášky na ochranu dřevin.

Pravidla kácení alejí jsou nyní stejná jako obecná pravidla povolování kácení - až na povinné vyjádření silničních, resp. drážních úřadů. Ke kácení dřevin na silničních pozemcích (tj. na krajnici a na silničním pomocném pozemku, pokud je v majetku vlastníka tělesa komunikace) může být vydáno jen po dohodě orgánu ochrany přírody a silničního správního úřadu. Obdobně u železničních drah je nutná dohoda s drážním správním úřadem.

Pokud jde o způsob samotné dohody se silničním či drážním úřadem, vznikla po přijetí novely zákona o ochraně přírody pochybnost, jakou formu tato dohoda má mít a jestli je vyjádření silničního či drážního úřadu (zejména souhlas s kácením) závazné orgán ochrany přírody rozhodující o žádosti o kácení. Podle výkladové komise ministra životního prostředí, která se nad problémem sešla 19. 2. 2010, je plně v kompetenci orgánu ochrany přírody, zda povolení ke kácení vydá a v jakém rozsahu - silniční úřad nemá kompetenci jednostranně prosadit kácení dřevin. Co se týče praktického provedení zmiňované dohody v rámci procesu správního řízení, navrhla komise, aby bylo svoláváno ústní jednání dle § 49 správního řádu za účasti žadatele a silničního úřadu, ze

kterého bude pořízen protokol dle § 18 správního řádu. Tento protokol pak bude jako součást spisu jedním z podkladů pro rozhodnutí, s nimiž se musí orgán ochrany přírody při svém rozhodování řádně vypořádat.

I v případě alejí je možné kácení na základě oznámení, pokud jsou splněny další zákonné podmínky. Prakticky přichází v úvahu jen havarijní kácení správci silnic či jednotkami integrovaného záchranného systému po extrémních povětrnostních či povodňových událostech, případně ještě kácení v ochranném pásmu nadzemního vedení elektřiny, či kácení stromů napadených epidemickými chorobami.

5. Informování a zapojení veřejnosti

Informování veřejnosti a její účast ve správních řízeních, v nichž se rozhoduje o kácení dřevin, předpokládá § 70 zákona o ochraně přírody (u záměrů, které prošly posuzováním vlivů na životní prostředí – EIA a vyžadují zároveň kácení, je možná účast ještě podle § 23 odst. 9 zákona č. 100/2001 Sb.). Právní úprava se vztahuje na občanská sdružení (případně obecně prospěšné společnosti – účast podle EIA). Další možností, jak informovat veřejnost, je využívat důsledně správního řádu a jeho § 47 odst. 3 – zveřejňovat informace o zahájených řízeních na úřední desce a zároveň na internetu (§ 26 odst. 1 správního řádu). Vedle těchto minimálních požadavků zákona je ke spolupráci s veřejností možné využít řadu neformálních způsobů.

Účast veřejnosti v řízení

Občanské sdružení, které má jako hlavní cíl své činnosti ve stanovách uvedenu ochranu přírody a krajiny, může podat orgánu ochrany přírody písemnou žádost o informování o správních řízeních, která budou ohledně kácení dřevin teprve zahájena. V žádosti je nutné věcně a místně definovat předmět zájmu. Tato žádost se může vztahovat i na informování o všech budoucích zásazích, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany dřevin, tudíž včetně podaných oznámení. Úřad je potom povinen občanské sdružení průběžně informovat.

Informace o zahájeném řízení by měla obsahovat dostatek údajů, aby se občanské sdružení mohlo rozhodnout, zda se zahájeného řízení hodlá účastnit. Pokud sdružení do osmi dnů od doručení informace oznámí svou účast, získává postavení plnoprávného účastníka řízení.

Podle správního řádu (§ 27 odst. 2) jsou účastníky všech správních řízení též další dotčené osoby, pokud mohou být rozhodnutím přímo dotčeny ve svých právech nebo povinnostech. Již v roce 2003 podal ministr životního prostředí závazný výklad k okruhu účastníků řízení o povolení kácení dřevin tak, že jej nelze zúžit jen na žadatele (případně občanská sdružení). I z tohoto výkladu, závazného pro všechny orgány ochrany přírody, lze vyvodit, že přímo dotčenými budou zejména vlastníci pozemků a budov, které sousedí s pozemky, na nichž rostou kácené dřeviny. Dotčenost vlastnických práv potvrzuje i snížení hodnoty nemovitosti, které hrozí, že už nebude obklopena zelení, a kterou mohou vlastníci doložit znaleckým

posudkem na cenu nemovitosti. Úvahu o dotčenosti vlastníků musí učinit úřad sám. Následně je povinen tyto možné účastníky informovat (podle § 47 odst. 1 správního řádu) o zahájení řízení přímo dopisem na doručenkou, anebo v případě, že jich je více jak třicet, může využít veřejné vyhlášky (§ 144). I pokud úřad použije § 47 odst. 3 správního řádu – zveřejní informaci o zahájení řízení navíc na úřední desce správního orgánu – je nutné informovat tyto účastníky písemně do vlastních rukou.

Pokud nějaký záměr prošel posuzováním vlivů na životní prostředí podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí – tzv. procedurou EIA – a v rámci něho je nutné mj. kácet dřeviny, pak by měl úřad zveřejnit žádost o povolení kácení, a to vždy alespoň na internetu (§ 10 odst. 4). Obce i obecní úřady všech stupňů se účastní zjišťovacích řízení a dalších fází EIA, tudíž by měly být informovány o připravovaných záměrech a jejich další realizaci. Informování o zahájení řízení je důležité i pro občanská sdružení a obecně prospěšné společnosti, které se aktivně účastnily procesu EIA a které se mohou po splnění podmínek § 23 odst. 9 zákona o posuzování vlivů zúčastnit na něj navazujících povolo- vacích řízeních.

Informování veřejnosti

V současnosti se veřejnost dozvídá o plánovaných zásazích do zeleně zpravidla prostřednictvím občanských sdružení. V některých případech mají úřady povinnost, případně jsou ochotny zveřejnit informaci o zahájených řízeních na úřední desce. Tu však většina běžných občanů pravidelně nečte a obecní úřady příliš nedbají ani o povinnou elektronickou obdobu úřední desky na internetových stránkách obce.

Některé obce proto přikračují k nadstandardním krokům nad rámec právních předpisů. Při plánovaném kácení většího rozsahu je vhodné informovat místní veřejnost např. vyvěšením letáků na vchody domů nebo umístěním cedulí přímo do příslušného parku nebo zelené plochy. Podobný systém se osvědčil i při umístování staveb podle nového stavebního zákona.

V případě, kdy lze předpokládat rozsáhlejší polemiku o vhodnosti daného záměru (ať už samotného kácení, nebo např. umístění stavby, která si vyžádá kácení), je vhodné uspořádání kulatých stolů,

Radnice Prahy 4 plánovala v roce 2009 rozsáhlé kácení v parku Na Jezerce. Přímou do parku umístila informační tabule, kde se mohli občané se záměrem včas seznámit

Špatná informovanost občanů o plánovaném kácení stromů vede k nespokojenosti a různým formám protestů, které zatěžují mimo jiné i pracovníky správních orgánů.

besed s občany, dotazníkového šetření nebo jiných akcí, které umožní veřejnosti získat informace a uplatnit připomínky. Správní orgán se tak vyhne zbytečným průtahům během samotného řízení a předejde podání odvolání.

6. Vyhodnocování zásahů do zeleně

Zákon o ochraně přírody ukládá povinnost orgánu ochrany přírody vést „přehled informací“ o vydaných rozhodnutích a celkově o stavu a vývoji přírodního prostředí (§ 72 zákona o ochraně přírody). Není to tedy pouhá „archivační“ povinnost úředních listin podle dalších předpisů, z čehož plyne, že by měly úřady vést také evidenci zásahů do zeleně. Také podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, mají úřady samy aktivně zveřejňovat „souhrny údajů“ o činnostech s negativním vlivem na přírodu [§ 10a odst. 5 písm. c)]. Podle zákona o právu na informace o životním prostředí mohou navíc občané evidenci požadovat přímo.

Z těchto zákonných důvodů a z hlediska možnosti posuzovat změny životního prostředí v konkrétní obci pak lze úřadům jedině doporučit zpracovávání podrobného souhrnu údajů o počtu dřevin povolených k pokácení na základě rozhodnutí i oznámení, jakož i rozsah uložených náhradních výsadeb.

Celková evidence za delší časové období několika let může být cenným zdrojem informací o vývoji zeleně jak co do kvality, tak i do umístění a rozlohy, případně druhové skladby apod. Takový přehled lze využít při přípravě koncepce péče o ze- leň nebo rozvoje zeleně, stanovování cílů územního plánu obce a v dalších případech.

7. Přehled zákonů, vyhlášek a metodických pokynů

Zákony:

- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
- zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách
- zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích (energetický zákon)
- zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích
- zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích)

Vyhláška:

- vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Metodické pokyny:

- metodický pokyn MŽP k smluvní ochraně chráněných území a památných stromů – pokyn č. 9 publikovaný ve Věstníku MŽP 4/2008“
- výklad MŽP ke způsobu měření obvodu menších a vícekmenných stromů – sdělení č. 11 publikované ve Věstníku MŽP 4/2007

- výklad MŽP k okruhu účastníků řízení o vydání povolení ke kácení – rozhodnutí rozkladové komise č. 6/2003 publikované ve Věstníku MŽP 9/2003
- výklad MŽP ke kácení v prostředí kulturních památek – sdělení č. 15 publikované ve Věstníku MŽP 8-9/2008
- výklad MŽP k ochraně ptáků při kácení dřevin – vnitřní sdělení č. 620/1767/05
- výklad MŽP k ochraně ovocných dřevin – sdělení č. 14 publikované ve Věstníku MŽP 7/1999

Judikáty:

- judikáty Nejvyššího správního soudu ke kácení dřevin dostupné na www.nssoud.cz

Desatero dobrého úředníka pro ochranu zeleně

1. Ověřte, zda vůbec existují důvody ke kácení a zda odpovídají zákonu
2. Při významném kácení zajistěte nezávislý odborný posudek
3. Vyhodnoťte funkční a estetický význam dřevin
4. Spočítejte ekologickou újmu, k níž by pokácením došlo
5. Stanovte odpovídající náhradní výsadbu
6. Prověřujte oznámení o kácení dřevin a nepřipusťte plošné kácení historických alejí
7. Kontrolujte skutečný rozsah kácení a náhradní výsadby v terénu
8. Seznamte se s metodickými pokyny ministerstva
9. Informujte veřejnost o plánovaných akcích
10. Umožněte občanům uplatnit připomínky

Kde hledat další informace?

Zachraňme stromy / www.arnika.org/stromy

Česká inspekce životního prostředí / www.cizp.cz

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR /
www.ochranaprirody.cz

Ústřední seznam ochrany přírody / <http://drusop.nature.cz>

**Ministerstvo spravedlnosti ČR – rejstřík znalců
a znaleckých ústavů** / <http://portal.justice.cz>

Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu /
www.szkt.cz

Seznam certifikovaných arboristů (ETW) /

www.arboristika.cz/certifikovani-arboriste

Strom života / www.nadacepartnerstvi.cz/stromzivota

Arnika – Centrum pro podporu občanů

Chlumova 17, 130 00 Praha 3

telefon: 222 781 471, e-mail: cepo@arnika.org

internet: www.arnika.org/stromy

Tento informační list vznikl ve spolupráci s Českou inspekcí životního prostředí.

Autoři fotografií: Pavel Kyzlík/Česká lesnická společnost (foto na str. 7, 8, 10 a 11), Jan Losenický/Arnika (foto na str. 14), Jan Michálek/Arnika (foto na str. 12), Tereza Čermáková (foto na str. 15), ww.scx.hu (foto na str. 1, 2, 3, 4, 5)

Uvedený přehled právních předpisů a text informačního listu je platný podle stavu právního řádu k 1. 12. 2010.

Vydání tohoto informačního listu podpořil grant Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti a Ministerstva životního prostředí ČR. Dárci neodpovídají za obsah tiskovin.

